

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE
DİYARBAKIR'DAKİ KADIN KURUMLARININ ROLÜNE
DAİR SAHA ARAŞTIRMA RAPORU**

EKİM 2023

Yöntem ve Amaç

Kadına yönelik şiddet ve cinayetler Türkiye'nin başat konularından biri olmayı sürdürmektedir. Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi olarak her 3 ayda bir düzenli periyotlarda paylaştığımız "Basına Yansıyan Kadına Yönelik Şiddet Vakaları İncelemesi"nde de vurgulandığı gibi bu şiddet ve cinayetlerin her geçen gün artmakta olduğunu, giderek bir cins kırım halini almaya başladığını gözlemlemekteyiz.

Kadına yönelik şiddetle ve toplumsal cinsiyetçilikle mücadelede katkı sunan saha araştırmalarımızda da bu kaygımızı doğrulayacak verilere erişmekteyiz.

Son olarak Ağustos 2023 tarihinde Diyarbakır'da, kadına yönelik şiddetin boyutu, kadınların şiddete dair algısı ve bu konudaki çözüm önerilerinin tespit edilmesi amacıyla "Diyarbakır'da Yaşayan Kadınların, Kadına Yönelik Şiddet Algısı ve Şiddetin Boyutunu Ölçmeye Yönelik Saha Araştırma Raporu"nu hazırladık. Diyarbakır'da yaşayan **208 kadın ile yüz yüze ve çevrim içi** olanaklar kullanılarak, hibrit biçimde gerçekleşen çalışma; sivil toplum ve kamu kurumlarının kadına yönelik şiddeti odağına alan çok daha fazla çalışma yapmasının büyük ihtiyaç olduğunu gösterdi.

Bu ihtiyaca binaen; kadına yönelik şiddetle mücadelede mevcut kurum veya örgütlerin bu ihtiyaca ne denli yanıt verebildikleri, zorlukları ve sınırları hakkında veri oluşturabilmek amacıyla Eylül 2023'te Diyarbakır'da bulunan, kadına yönelik şiddet üzerine çalışan özgün ve karma kurum/örgütlerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirdik.

Çalışma; Diyarbakır'da özgün, karma ve hak temelli çalışan 10 sivil toplum örgütünün çalışma kapsamını, izledikleri yol ve yöntemleri, kadına yönelik şiddetle mücadelede yaşadıkları sorun ve çözümlerini tespit etmeyi amaçlamakla birlikte; Ağustos ayında Diyarbakır'da gerçekleşen saha araştırmamızın sonuçlarının kadın örgütleri ve birimlerine yansımalarının tespitine de odaklandı.

Görüşme talebimize olumlu yanıt veren kurumlar; Rosa Kadın Derneği, Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER), Barış İçin Kültürel Araştırmalar Derneği (BAKAD), Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği Diyarbakır Şubesi (SHUDER), Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Meclisi, Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi, İnsan hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi Kadın Komisyonu, Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) Diyarbakır Şubesi Kadın Komisyonu, Eğitim Sen Kadın Meclisi ve Diyarbakır Tabipler Odası'dır.

10 Kurum ile Gerçekleşen Görüşme Çerçevesi:

Ağustos çalışmamızın yansımalarının yanında, Diyarbakır’da bulunan kadın ve hak temelli çalışma yürüten kurumların kadına yönelik şiddet konusundaki perspektifleri ve buna ilişkin yaptıkları çalışma ve faaliyetlere ilişkin veriler elde etmek üzere hazırladığımız sorular 4 bölümden oluştu:

- 1) Görüşülen sivil toplum kurumlarının niteliği, kuruluş amaçları ve çalışma alanlarına dair sorular;
- 2) Ağustos ayında hazırladığımız “Diyarbakır’da Yaşayan Kadınların, Kadına Yönelik Şiddet Algısı ve Şiddetin Boyutunu Ölçmeye Yönelik Saha Araştırma Raporu” nun kadın ve hak temelli çalışan kurumlara yansımalarına dair sorular;
- 3) Kadın ve hak temelli çalışan sivil toplum kurumlarının kadınlarla geliştirdikleri ilişki çerçevesi, erişim olanakları ve kadına yönelik şiddet konusunda yürüttükleri çalışma içeriklerine dair sorular;
- 4) Kadın ve hak temelli sivil toplum kurumlarıyla kamu kurumlarının birbiriyle ilişkilene, dayanışma düzeyinin ne oranda gerçekleştiğine dair sorulardan oluştu.

Görüştüğümüz kadın ve hak temelli kurumların bir kısmı, uzun yıllardır demokratik kitle örgütlerinin bünyesinde yer alan birim, komisyon ve merkezlerden; bir kısmı da 2016 yılında, Diyarbakır’a atanan kayyımlardan sonra faaliyete başlayan derneklerden oluştu.

Ağustos ayındaki saha verileri ile karşılaştırmalı biçimde gerçekleşen görüşmelerde, katılımcı kurumlar, amaç ve faaliyet alanlarını tariflerken kayyım atamasının kadına yönelik şiddetle mücadeledeki olumsuz etkisini sıklıkla vurguladılar.

Diyarbakır’a atanan kayyımların, seçilmiş yerel yönetimler zamanında oluşan veya etkili olan kadın kurum ve mekânlarını işlevsizleştirmesinin ardından, bu alanda ortaya çıkan eksiklikleri gidermek ve ihtiyaçlara cevap olabilmek için kurulduğunu belirten dernekler/örgütlerin hemen hemen hepsinin hak temelli çalışma yürüttükleri dikkat çekmiştir.

Kadına yönelik şiddet konusunda görüşülen kurumların kimisi hukuksal ve psikolojik destek sunarken, kimi kurumlar ise rapor hazırlamak ve var olan kurumlara destek sunmak amacıyla faaliyet yürüttüklerini kaydetmiştir. Görüşülen kurumlardan Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi ve Rosa Kadın Derneği doğrudan kadına yönelik şiddet başvurusu alabiliyorken, diğer kurumlar yönlendirici pozisyonda bulduklarını bildirmiştir.

Karşılaştıkları ve çözüm üretmeye çalıştıkları şiddet hallerinin niteliğinin kadın odaklı çalışan kurumların faaliyet biçimlerini de etkilediği anlaşılan çalışmaya göre; Kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla faaliyet yürüten kurumların önemli kısmının kadına yönelik gerçekleşen şiddet türünü tekil ele almaktan ziyade çoklu şiddet biçimlerini birlikte tarifledikleri, kadına yönelik bir şiddet halinin çoklu şiddet türlerini birden içinde barındırdığını savladıkları görülmüştür. Zira

görüşmelerde ilgili kurumların hemen hemen hepsi; karşılaştıkları şiddet türünü bir kompartman olarak ayırtmadıklarını ve maruz kalınan şiddet türlerinin girift bir şekilde birbirinin içine girdiklerini özellikle ifade ettiler. Öte yandan Merkezimizin Ağustos ayındaki çalışmasında kadınların en fazla yaşadıklarını bildirdikleri psikolojik şiddet haline yönelik mücadelede; mevcut kurumların fiziksel ve cinsel şiddet gibi daha somut şiddet biçimleri ile mücadele kadar etkili olmadıkları da görüşmeler esnasında ortaya çıkan bir veri oldu.

Kadın ve hak temelli örgütlerin zorlandıklarını bildirdikleri bir diğer konu ise şiddete uğrayan kadını daha güvenli başka bir alana yerleştirme meselesidir. Görüşülen kurum temsilcilerine göre, 2016 yılından sonra gelen kayımların kadın yaşam merkezlerini kapatmaları ve mevcut olan kadın sığınma evlerinin de kadınların ihtiyacını karşılayacak yeterlilikte olmaması çözümü güçleştirmektedir.

Ağustos ayı araştırmamıza göre kadınların %76'sı Diyarbakır'da faaliyet yürüten kadın ve hak temelli çalışan kurumlardan bihaberdir. Görüşülen kurumlara göre, bu veri kadın örgütlenme alanının eksikliğinin bir sonucu. Bununla beraber kayyım politikalarından birinin de yerel kurumları ve toplumu birbirinden ayırtmamak olduğunu söyleyen kurum temsilcilerine göre, bölgede illere atanan kayyımlar ilk olarak kadın kurumalarını kapatarak kadınları alternatifsiz alanlara ittiler. Kamu kurumlarına (karakol, adliye) güvenmeyen kadınlar, gidecek başka da bir alternatifleri olmadığından şiddet gördükleri failleri ile aynı alanda yaşamak zorunda kaldılar ve kalmaktadırlar.

Ağustos ayından yapmış olduğumuz çalışmada, sosyo-ekonomik ve demografik özellikler fark etmeksizin, Diyarbakır'da yaşayan kadınların %94,2'si devletin kadına yönelik şiddet konusundaki politikalarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Kadın ve hak temelli kurumlar temsilcileri, ortaya çıkan istatistiki veriyle paralel olarak kadınların devlete olan güvensizliğinin Kürt kadınlar özelinde tarihsel bir süreç olduğunu ifade ederken; Türkiye'de yaşayan kadınlar nezdinde ise son 22 yıldır yürütülen homojen ve muhafazakâr atmosferin etkili olduğunu dile getirdiler.

Kadın ve hak temelli kurumlar yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen birlikte dayanışarak ve mücadele ederek kadına yönelik şiddet konusunda "Diyarbakır'da Şiddetle Mücadele Ağı" içerisinde yer alarak çalışmalar yürütmektedirler.

I BÖLÜM

Kurumların Kuruluş Amacı

Kadına yönelik şiddetin artık bir cins kırırma dönme riski taşıdığı koşullarda, Diyarbakır'da kadına yönelik şiddetle mücadele eden 10 dernek/örgüt ile kuruluş amaçlarını, kadına yönelik şiddet konusundaki perspektiflerini ve etkinlik alanlarını, Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi olarak Ağustos ayında hazırlayıp yayınladığımız "Diyarbakır'da Yaşayan Kadınların, Kadına Yönelik Şiddet Algısı ve Şiddetin Boyutunu Ölçmeye Yönelik Saha Araştırma Raporu"muzun ulaştığı sonuçların yansımalarını, raporda ifade edilen beklenti ve taleplere yönelik mevcut kadın kurumlarının olanaklarını tespit etmek için gerçekleştirdiğimiz çalışma, kurum temsilcileri ile gerçekleşen yüz yüze görüşmelerin sonuçlarını içermektedir.

İlk bölümde, görüşülen temsilcilere Derneğinizin veya Komisyonunuzun Kuruluş Amacı Nedir? Sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlara göre;

Dernek, komisyon biçiminde örgütlenen ve hak temelli çalışan 10 kurumun 3'ü özgün ve bağımsız örgütlenme iken; 7'si Sendika, Baro, İHD gibi karma yapıli sivil toplum kurumları içinde özgün çalışma grupları olarak örgütlenmiştir. Karma sivil toplum kurumları içinde komisyonlar halinde örgütlenen kadın kurumlarının hepsi belediyelere kayyım ataması öncesinde kurulduklarını söylerken, özgün alanda çalışan derneklerin ise 2016 yılında yaşanan kayyım ataması sonrasında, kadına yönelik şiddetle mücadele eden yapı ve mekânların işlevsizleştirilmesinin ardından kuruldukları öğrenilmiştir.

Görüşmeye katılan dernek ve komisyon temsilcileri yapılarının faaliyet kapsamını kentte kadına yönelik yaşanan hak ihlalleri, kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık çalışmaları, hukuki, psikolojik veya sosyal destek sağlama olarak tariflerken, kimi dernek/komisyonlar ise bu faaliyetlerin raporlanma sürecine dâhil olup destekleme işlevi gördüklerini bildirmişlerdir.

Görüşmeye katılanlar, temsilcisi oldukları dernek/ komisyonların kuruluş amaçlarını şu şekilde aktarmışlardır:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

"2018 yılında bir çalışma yapmaya karar verdik. Kısa süren 2013 ile 2015 yılları arasında gerçekleştirilen barış sürecinin askıya alınmasıyla başlayan çatışma süreci ve ardından gerçekleştirilen 2018 seçimlerinde rejim değişikliği yaşandı. Tüm bunların yaşandığı bir süreçte biz de Diyarbakır'da yaşayan LGBTQ+ bireylerin karşılaştıkları ayrımcılığı ve bu ayrımcılıkla baş etme süreçlerini incelemek adına kurulduk. 1 Eylül 2021 tarihinden beri Diyarbakır'da faaliyet yürütmekteyiz."

Davanişmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

"Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının her türlüyle karşılaştığımız ve şiddetin var olduğu bir coğrafyada ve özellikle de Kürdistan'da bunun çok daha zor olduğu bir ortamda biz de Diyarbakır'da örgütlenip

Kürdistan’da kadın hakları konusunda savunuculuk yapan ve savunuculuk yapan kurumları destekleyen ve buna dair politika geliştirmeyi hedefleyen bir derneğiz. 2018 yılından beri Diyarbakır’da faaliyet sürdürmekteyiz.”

Rosa Kadın Derneği:

“Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) döneminde birçok şehirde olağanüstü bir hal yaşandı. Belediyelere kayyım atandı ve ardından kadın kurumları ve birçok sivil toplum kuruluşu kapandı. Bu durum sadece Diyarbakır’da değil Kürdistan’ın her kentinde yaşandı. Belediyelerde çalışıp sonrasında ihraç edilen kadınlarla bir araya gelip kadın alanında çalışma yürüten bir dernek açmak istedik. Bölgede kadına yönelik şiddet ile mücadele alanında politika geliştirmek adına Rosa Kadın Derneği’ni kurduk. Aralık ayı 2018 yılından beri Diyarbakır’da faaliyet göstermekteyiz.”

Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi:

“Yasalarda yer alan eşitliğe aykırı hükümleri tespit etmek ve günümüz koşullarına uygun hale getirmek ve demokrasinin temel ilkeleri olarak kabul edilen eşitlik ve ayrımcılık ilkelerinin bütün yasal düzenlemelerde ve uygulamada yerleşmesini sağlamak amacı ile kurulmuştur. 1996 yılında kadın ve çocuk komisyonu olarak kurulan ortak komisyon, 2000 yılından itibaren ise kadın hakları merkezi olarak faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Kadın kamu emekçilerinin gündemini işleyen, onların sorunlarına çözüm üreten, gündeme dair söz kuran ve kentte bulunan diğer kadın kurumlarıyla ortak mücadele etmek amacıyla varız.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“1986 yılında İnsan Hakları Derneği kuruldu ve kurulduğu ilk aşamadan beri kayıplar, faili meçhul cinayetler ve işkencelerle ilgilendi. Bu durumlara maruz kalan kadın sayısı da çok olunca onlarla ayrı ilgilenmek üzere ayrıca kadın komisyonu kuruldu. Kadın komisyonu kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarı ile ilgili gelen davalara hukuksal desteğin yanı sıra psikolojik desteğe de yönlendirir. Bununla beraber kentte bulunan diğer kadın örgütleriyle ortak çalışmalarda bulunmaktayız. 1990’lı yıllardan beri de faaliyet yürütmekteyiz.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Özgürlük İçin Hukukçular Derneği olarak genel merkez ve şubeler olarak örgütleniyoruz. Genel merkezimizde daha çok politikalar belirlenirken, şubelerin de kendine özgün politikalar belirleme ve işleme süreci elbette ki vardır. Hak ihlalleri alanında komisyonları olan ve bu alanda çalışma yürüten bir derneğiz. Kadın Komisyonumuz en özgün alanlarımızdan biridir. 2019 yılından beri hem dernek olarak hem de komisyon olarak faaliyet yürütmekteyiz.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Memurların sendikalaşma ve emek örgütlenmesi hakkına ilişkin kurulan bir derneğiz. SES ilk kurulduğundan beri kadına dair politikaları vardır. Bu politikalar kadının örgütlenmesi, kadının kurumlarda yer alması, emeğinin görünür kılınması ve şiddete yönelik mücadele edilmesi tüzükte yer alan konulardır. SES 2011 yılında kadın sekreterliğini tüzüğüne ekledi. 2014 yılında ise eş başkanlık sistemi ve kadın meclislerini kurdu. 1 Ağustos 1996 yılından kurulan sendikanın, Kadın meclisi ise 2014 yılında kurulmuştur.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Bizim derneğimiz sadece kadın değil aynı zaman çocuk, yaşlı ve engelli alanlarının sosyal refahı üzerine çalışmalar yapmaktadır. Kadın çalışmaları bizim alanlarımızdan biri oluyor. 2013 yılından beri derneğimiz Diyarbakır’da faaliyet yürütmektedir.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

“Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu 2012 yılından beri çalışmalar yürütmektedir. Daha çok kadın hekim ve sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı karşılaştıkları sorunlar, kadın hekimlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kadın sağlığının gündemleştirilmesi ve buna ilişkin politikalar geliştirilmesi için çalışmalar yürütmektedir. Bizim çalışmamızın ana konusu kadına yönelik şiddet değil, sağlıkta şiddettir.”

2) Şiddete Dair Başvuru Alan Sadece İki Kurum Var

Araştırmamızın önemli ikinci sorusu Kadınlardan şiddete dair başvuru alıp almadıklarına yönelik olmuştur.

Bu soruya gelen yanıtlar; yaygınlığı ve sistematikliğine karşın kadına yönelik şiddete ilişkin başvuru alan kurum sayısının ne denli az olduğunu açıkça göstermiştir.

Görüşmeciler; Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi ve Rosa Kadın Derneği dışında görüştüğümüz meslek örgütleri ve demokratik kitle örgütlerinin kadına yönelik şiddet konusunda herhangi bir başvuru mekanizması olmadığını aktarmışlardır. Geriye kalan 8 kurum ise başvuru mekanizmalarının olmadığını ancak kendilerine farklı mecralardan ulaşan kadın veya LGBTQ+ bireyleri ilgili kurumlara yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Görüştüğümüz dernek/komisyonların tümü Şiddetle Mücadele Ağının bileşeni oldukları için tüm kurumlar ortak çalışmalar yürütmektedir. Komisyonlar daha çok hukuki destek sağlarken özgün alan çalışması yapan kadın dernekleri ve kadın meclisi ise psikolojik destek sağlamakla beraber yönlendirme desteğinde de bulunmaktadır.

Bu çalışmalar vaka özelinde farklılık gösterirken, kamuoyu oluşturma, basın açıklamaları yapma, özel günlerde bir araya gelerek birbirini besleme durumu da söz konusudur.

Dernek/Komisyonunuz şiddete dair başvuru alıyor mu? Sorusuna ilişkin aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Derneğimize başvuru alalım dediğimiz bir stratejimiz yok. Hem kadınlardan hem de LGBTQ+ lardan başvuru aldığımız zamanlar oldu. Bunlar da genelde telefon üzeri ya da tanıdığımız arkadaşlar vasıtasıyla oluyor. Onları ya bir kadın kurumuna ya da şiddetle mücadele alanına yönlendiriyoruz. Bizzat bizim ilişkilendiğimiz birileri olunca kendi bünyemizdeki psikolog ve psikolog danışmanlara yönlendiriyoruz. Ancak BAKAD başvuru alan ve bunu yönlendiren bir kapasiteye sahip değil.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Biz bizzat başvuru almıyoruz ancak bize web sayfamızdan ya da mail üzerinden şiddet gördüğüne dair mesajlar gelir. Biz ise başvuru alan derneklere yönlendiriyoruz. Rosa Derneği ya da kadın hakları merkezine iletiyoruz. Yönlendirdiğimiz kadınlar eğer psikolojik destek istediklerini söylerlerse psikoloğumuz gönüllü destek vermektedir.”

Rosa Kadın Derneği:

“Evet, başvuru alıyoruz ancak bu başvuruların sayısı döneme göre değişiyor. Net bir sayı söylemek çok zor olur. Bazen günde 7 veya 8 başvuru alabiliyorken, bazen de hafta da 3 başvuru alabiliyoruz. Özellikle yaz aylarında başvuru sayısı artarken dikkatimizi çeken bir diğer durum ise farkındalık çalışması yürüttüğümüz dönemlerde de başvuru sayısı artmaktadır. Diyarbakır’da yaşanan kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmak için yılsonunda şiddetle mücadele ağı bünyesinde yer alan kurumlarla beraber şiddet çetelemizi çıkarıyoruz.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Evet, başvuru alıyoruz fakat baro mesleki bir örgüt olduğu için başvuru yöntemi de biraz farklılık göstermektedir. Baroların adli yardım birimleri vardır ve başvurular oradan tarafımıza iletilir. Eğer başvuru bir kadın olayıysa direkt kadın komisyonuna yönlendirilir. Ekonomik olarak avukat tutamayan kişilere avukat desteği sunmak, şiddet mağduru kadınlar için cezai dosya takibi yapmak gibi işlemler yapılır.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Bizim toplamda iller bazında ya da bölge bazında tuttuğumuz şiddet çetelesi var. 2022 yılının kasım ayında bölgede 1 yılda 117 kadın yaşamını yitirirken, 34 kadın da çeşitli şekilde yaralandı. Bu şiddet çetelesini bileşeni olduğumuz kurumlarla bir araya gelip çıkarıyoruz.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Direkt bir başvuru almıyoruz ve bunu bir çetele olarak yayınlamıyoruz. Diyarbakır’da bulunan şiddetle mücadele ağının kendi havuzundan ağa aktardıkları şiddet başvuruları oluyor. Her yıl 25 Kasım’da bir hazırlık komisyonu tarafından Diyarbakır’da şiddetin boyutu, algısı ve nasıl çözümler üretileceğine dair rapor yayınlanır. Bizler de bir önceki yönetim döneminde siyasi kadınlara yönelik ev baskınlarında yaşanan hak ihlalleri ya da gözaltı süresinde kolluk kuvvetlerinin yaklaşımına dair hazırladığımız raporlar oluyor.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Bizim doğrudan başvuru sistemiyle aldığımız başvurular olmuyor. Kadın meclisine gelen ya da eş başkana aktarılan bir şiddet vakası olursa o kişilere danışmanlık yapıp yönlendiriyoruz. Sağlıkta şiddet ile kadına yönelik şiddet çok fazla birbirinin içine girmiş bir durum ve bunu birbirinden bağımsız görmüyoruz. İkisinin de kökeni erillikten geliyor.”

3) En Çok Fiziksel Şiddet İçin Başvuru Yapılıyor!

Kadına yönelik şiddet konusunda sadece Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi ve Rosa Kadın Derneği'nin şiddete ilişkin başvuru mekanizmasının mevcut olduğu öğrenilen çalışmanın katılımcıları; En çok başvuru konusu yapılan şiddet türünün ise fiziksel şiddet olduğunu bildirdiler. Bununla birlikte katılımcılar, şiddet türlerinin sarmal gibi birbirinin içine girdiğini ve birbirlerinden bağımsız olmadığını, yaşananın tekli bir şiddet biçimi olmadığını özenle vurguladılar. Yönlendirici pozisyonda bulunan 8 kurum temsilcisi de gözlemledikleri şiddet türünün fiziksel şiddet olduklarını söylerken, şiddetin bir bütün olarak ele alınması gerektiğine dikkat çektiler.

Şiddet türüne ilişkin aldığımız yanıtlar şu şekilde oldu:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Bir genelleme yapmak çok zor ancak yapılan her başvuru, içerisinde psikolojik şiddeti de barındırır. Özellikle ekonomik şiddet söz konusu olduğunda iş ve istihdam konusunda talepler artmaya başlıyor. Burada birebir bir fail söz konusu değildir. Devletin yapısal şiddeti söz konusu oluyor. Fiziksel şiddet başvurusu da oransal olarak çok fazla oluyor.”

Rosa Kadın Derneği:

“Yapısal şiddete her gün hepimiz maruz kalıyoruz. Bir şiddet türü diğer bir şiddet türünden azade değildir. Cinsel şiddete maruz kalan bir kadın muhakkak aynı zamanda psikolojik şiddete de maruz bırakılmıştır. Psikolojik ve cinsel şiddetin olduğu yerde bir ekonomik şiddet de söz konusudur. Artık başka bir çağda yaşamaktayız ve şiddet türleri kendi içinde çoğalmaya başladı. Bu şiddet türleri içerisinde bilgi şiddeti ve dijital şiddet de var. Aldığımız başvurular arasında cinsel şiddet başvuruları da sıklıkla olmaktadır. Aynı zamanda kadın dijital şiddete de maruz kalıyor. Kadının görüntü ve videosunu alma ya da fuhuşa zorlama gibi durumlar söz konusu oluyor. Burada artık şiddet sistematik bir hal almaya başlıyor.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Bizzat aldığımız bir şiddet başvurusu yok ancak bize web ya da mail üzerinden gelen bir başvuru olursa da bu genelde fiziksel şiddet oluyor.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Sıklıkla başvuru yapılan şiddet türü fiziksel şiddet oluyor.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Aile içi şiddet çok yoğunlukta oluyor. Kadınların koruma kararları çok uzun süreçlerde alınıyor ya da koruma kararı alınsa da erkek tarafından tehdit ediliyor. Kadınlar buna dair destek talebinde

bulunuyor. Kayımlardan sonra kadınlara verdiğimiz destek sınırlandı. Şiddet mağduru kadın savcılıktan sonra evine gitmek istemiyor ama kadın sığınma evlerinde şartların çok kötü olduğunu da biliyor. Belediyelerin kadın konuk evleri vardı önceden oraya yönlendirirdik.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Sıklıkla başvuru şiddet türü fiziksel şiddet oluyor.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Sıklıkla başvuru şiddet türü fiziksel şiddet oluyor.”

4)Diyarbakır ili dışında başka illerden şiddete yönelik başvuru alıyor musunuz? Sorusuna gelen yanıtlara göre;

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu ve Diyarbakır ÖHD Kadın Komisyonu yoğunluk alanlarının Diyarbakır ili olduğunu ifade ederken, kamuoyunda infial yaratan bir kadın cinayetinde il fark etmeksizin destek amaçlı o ilde bulduklarını ifade etmişlerdir. BAKAD, İHD ve Rosa Kadın Derneği ise Şırnak, Batman ve Mardin gibi yakın illerden başvuru aldıklarında o illerde bulunan mekanizmaları hareketlendirdiklerini ve onlarla ortak çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

5) Psikolojik/Duygusal Şiddetle Mücadelenin Güçlükleri

Katılımcılara Duygusal/Psikolojik Şiddet başvuruları ve mücadele etme yolları üzerine yönelttiğimiz sorular; bu konunun yaygınlığına karşın esaslı ve zengin bir mücadele ağına kavuşamadığını da düşündürdü.

“Temmuz ayından yapmış olduğumuz saha çalışmasında kadınların %32,2’si duygusal/psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdi. Kadınların duygusal/psikolojik şiddetin somut bir açıklaması olmadığından herhangi bir kadın kurumuna başvuru yap(a)madıklarını ifade etmişlerdi. Sizler duygusal/psikolojik şiddete dair başvuru alıyor musunuz?” Sorusuna gelen yanıtlar bu konuda gidilmesi gereken uzun yolların olduğuna işaret etmiştir.

Saha çalışmasında kadınların ifade ettiği gibi “Duygusal/psikolojik şiddetin somut bir delili olmadığından herhangi bir yere başvuruyoruz.” yanıtının karşılığını kadın ve hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarında da gördük. Soruya verilen yanıtlar; duygusal/psikolojik ya da ekonomik şiddetin yargısal bir yaptırım gücüne tekabül edememesinin, soyut bir şiddet türü olarak tariflenmesine yol açarken; bu şiddet türlerinin ancak fiziksel veya cinsel şiddet gibi somut ve delillendirilebilen şiddet biçimlerine içkin olarak ele alınabildiğini gözler önüne serdi. Şiddet mağduru kadınlar bu şiddet

türünü tanımlamakta zorlanırken, kadın örgütlerinin ise etkili bir mücadele konusu olarak bu şiddet türünü yeterince gündeme alamadığı (Psikolog/Psikiyatrik destek ve kısmi farkındalık yaratma biçiminde konuya yönelim gösterebilir de) yaptırım konusu haline getirmekte güçlük çekilen bu şiddet biçimi ile mücadele de güçlükler yaşadığı ortaya çıktı. Nihayetinde kadınların uğradığı duygusal/psikolojik şiddet hukuk alanında faaliyet yürüten dernekler tarafından en fazla tazminat konusu olabilmektedir.

Görüştüğümüz kurumlardan konuya ilişkin aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Bizim de yapmış olduğumuz araştırmada psikolojik şiddet türü en sık karşılaşılan şiddet türü olarak ifade edilmişti. Fiziksel, cinsel veya ekonomik şiddet bir şekilde psikolojik şiddete tesir ediyor. Psikolojik şiddetin içerisinde mobbing de olabilir. Buna dair çalışmalar yapmaktayız. Buna dair politika belgeleri üzerinden çalışmalarımızı daha savunur ve görünür kılmaya çalışıyoruz.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Özel aldığımız başvurular olmuyor. Başvuru almış olsaydık da psikolojik/duygusal şiddet başvurusu alacağımızı düşünmüyorum. Kadınların bu konudaki bilgi ve farkındalık düzeyi çok az.”

Rosa Kadın Derneği:

“İlk dönemlerde psikolojik şiddet/duygusal şiddet başvurusu ile gelen kadın sayısı çok azdı. Şu an baktığımızda ise artık kadınlar bu şiddeti tanımlayabiliyor ve buna ilişkin başvuruda bulunabiliyor. Bize gelen kadınlarda doğrudan psikolojik şiddet ile gelen kadın da oluyor ancak daha çok başka bir şiddet türünden kaynaklı açığa çıkan bir şiddet olarak karşımıza çıkıyor. Psikolojik şiddet tek başına bir başvuru yapmayı ya da o ortamdaki çıkılması gereken bir şiddet türü olarak görülüyor.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Bizzat psikolojik şiddet başvurusu ile gelen başvurular olmuyor. Fiziksel şiddet başvurusu ile gelen kişi o esnada aslında psikolojik şiddete de maruz kalmıştır. Ancak psikolojik şiddetin yargıya taşınması çok güç olduğundan biz fiziksel şiddet dosyaları ile ilgileniyoruz. Şiddetle mücadele ağı olarak 1 yılda topladığımız verilerde psikolojik şiddet başvuru sayısı 1484, fiziksel şiddet 1190, ekonomik şiddet 1095 iken cinsel şiddet 395 olarak tespit edilmiştir. Bir şiddet türü içinde birden fazla şiddet türünü barındırmaktadır. Bu sebeple başvuru sayısı ile şiddet türlerinin sayıları doğru orantılı değildir.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Kadınlara özellikle sorduğumuzda bu şiddet türüne maruz kaldığını söyler ancak buna ilişkin bir başvuru söz konusu olmuyor. Bu yüzden bize de böyle bir başvuru gelmiyor.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“ÖHD hukuki mekanizmalar gerektiren işlere dâhil olmaktadır. Bir psikolojik şiddet birimimiz yoktur. Genelde kadınlar fiziksel şiddet başvurusu ile gelmektedir. Diğer şiddet türleri fiziksel şiddetin yanında anlatılan bir şiddet türüne dönüşüyor.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Toplumda henüz duygusal şiddet/psikolojik şiddet farkındalığının yaratıldığını düşünmüyorum. Kadın maruz kaldığı şiddetin bazen türünü bilemeyebilir. Pandemi sürecinde duygusal şiddetin hortladığını gözlemledik. Temel sorun kadının bunun farkında olup olmadığıdır.”

Duygusal/psikolojik şiddet Başvurularına Karşı Geliştirdiğiniz Yöntemler Neler? Sorusuna gelen yanıtlara göre gösterilen öncelikli tutum;

Duygusal/psikolojik şiddete dair geliştirilen yöntemlerin ortak özelliği bu şiddet türünün ne olduğu ve bu durumla karşılaşıldığı zaman ne yapmaları gerektiğine ilişkin farkındalık çalışmaları yürütmektir. Özgün alanlardan biri olan DAKAHDER kendi bünyesinde psikolog desteği sağlarken diğer kurumlar bu konuda yönlendirici pozisyonda bulunmaktadır.

Kurumların duygusal/psikolojik şiddete yönelik geliştirdiği yöntemler şu şekilde ifade edilmiştir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Bireysel anlamda deprem sonrası LGBTQ+ bireylere psikolojik destek sağladık. Bunun dışında mobbinge karşı ya da kurum içerisinde barışın tesis edilmesine yönelik hedef kitlemiz LGBTQ+ bireylerdir. Bu sorunların yaşanmaması için farkındalık çalışmalarının görünür kılınması önemlidir. Bununla beraber kurum içerisinde etik kurulunun kurulması ve yönetim kurumlarının içerisinde bu konuyu tartıştırmak istiyoruz.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Vermiş olduğumuz eğitimlerde şiddet türlerinin tanımını yaparken, şiddete maruz kaldıklarında nerelere başvurmaları gerektiği konusunda farkındalık eğitimleri düzenlemekteyiz. Kendi bünyemizde gönüllü psikolog desteği de sağlamaktayız.”

Rosa Kadın Derneği:

“Kişinin beyanı üzerine bir yöntem çözüyoruz. Psikolojik destek almaları için yardımcı oluyoruz.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Diğer şiddet türüyle gelen kadınlar psikolojik şiddete de maruz kaldığı için onu da gündemleştiriyoruz. Psikolojik şiddet aynı zamanda manevi zarar yarattığı için tazminat konusu oluyor. Böylelikle duygusal/psikolojik şiddet türünü tazminat dosyalarına konu ediyoruz.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Bu konuyu bizimle paylaşan üyelerimize sahip olduğumuz haklar konusunda gereken açıklamayı yapıyoruz. Duygusal/psikolojik, cinsel, fiziksel ve ekonomik anlamda maruz kaldığımız bütün şiddet türüne yönelik nasıl bir savunma mekanizması ve nasıl bir yol yöntem alacağımız konusunda hem rehber öğretmeni arkadaşlarımızla hem avukatlarımızla birlikte yol almaya çalışıyoruz.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Şiddetle Mücadele Ağı bünyesinden yapılması gereken bir çalışma varsa bizler de bu konuda katkı sağlamaya çalışırız.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Kentte bileşeni olduğumuz sivil toplum kuruluşları var. Toplumsal olarak duygusal/psikolojik şiddet veya fiziksel şiddetle mücadele konusunda ÖHD’li her kadın kentte bulunan STK’lar ile buna dair bir panel, bir farkındalık çalışması ya da yüz yüze bir görüşmeyi beraber yürütür. Bizim şiddetle mücadele yöntemimiz sadece karakolda ya da adliyede bir suç duyurusunda bulunma ya da tedbir almak değildir. Mücadeleyi sadece buraya sıkıştırmıyoruz. Farkındalık yaratma konusunda diğer birleşenler ile ortak çalışmalar yürütmekteyiz.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Diğer şiddet türlerinde nasıl yönlendiriyorsak burada da aynı şeyi yapıyoruz. Bu, genelde bir psikolog desteği verme şeklinde oluyor. Burada kadının talebini de önemsiyoruz.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Dernek olarak mahallelerde diğer sivil toplum kurumlarıyla beraber ortak çalışmalar yürütüyoruz.”

6) Sistemik Bir Durum Olarak Kadına Şiddet/Kollektif Şiddet

Yaptığımız saha çalışmasında kadınlar tekil şiddetle beraber kolektif bir şiddet türüyle de karşılaştıklarını sıklıkla ifade ettiler. Kadınların tekil şiddette fail gördükleri eş, baba ya da patronun ardından fail olarak “mahalle sakinlerini” “Eşinin ailesini” işaret ettikleri de oldu. Bu nedenle katılımcı kurum temsilcilerine bu çoklu fail hallerini de gözeterek yürüttükleri çalışmaların kadını eril sistem karşısında güçlendirme ve bilinçlendirme esaslı bir hedefi ne denli gözettiği de soruldu.

Şiddeti salt bir “erkek” fail üzerinden açıklamanın eksik olduğunu ve bunun sistemselsel bir sorun olduğunu ifade eden dernek ve komisyonlar, örgütlenme ve bilinçlendirme çalışmalarında önceliğin kuruluş gerekçelerini oluşturanlar olduğuna işaret ederken, karma kurumlardaki komisyonların şiddetle mücadelede toplumsal bilinçlendirme aktivitelerine daha çok yöneldiğini söylemek mümkün.

Bu bağlamda sorduğumuz soruya ilişkin verilen yanıtlar şu biçimde oldu:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Bizim çalışma alanımız LGBTQ+ bireylerdir. Onların maruz kaldığı ayrımcılığı görünür kılmak ve onları örgütlenmek bizim esas konumuzdur.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Bizim hedef kitlemiz kadınlar ve LGBTQ+ bireylerdir. Bizim çalışmalarımız toplumsal cinsiyet eşitliği savunuculuğu yapmak ve buna dair politika geliştirmektir.”

Rosa Kadın Derneği:

“Erilliği büyüten ve destekleyen bir toplum ile iç içe olduğumuz için, şiddet sarmalı tekil failden çıkıp kolektif bir hal alıyor. Çoklu yaşanan bir süreç varsa uzaklaştırma kararı çoklu alınır. Bir dava açılacaksa kaç kişi iseler o kadar kişiye dava açılıyor. Yaşanılan durum bize bir somutlukla geldiği için yaşanan sürecin gerekliliği neyse biz de ona göre adım atıyoruz.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Biz hukuki aktivizm yürütüyoruz. Bunun saha boyutu çok fazla sosyal çalışmayı gerektirdiği için bizim alanımıza girmiyor. Bizim aktivizmimiz daha çok mahkemeler ve adliyeler üzerinden oluyor. Bu yüzden kadınları doğrudan örgütleyen bir çalışma yürütmüyoruz. Onların ihtiyaç duyduğu hukuki desteği sağlamaktayız.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Biz eğitim sendikası olduğumuz için genelde muhatap olduğumuz kesim eğitim emekçileri oluyor. Eğitim emekçileri olan kadınlar ile sürekli iletişim halinde oluyoruz. Üyelerimiz veya eğitim emekçileri aile içerisinde şiddete uğradıklarında hem hukuki hem de toplumsal yaşamın diğer

alanlarında belirli bir bilinç düzeyinde oldukları için sahip oldukları hakların da farkındalar. Üyelerimiz veya üyemiz olmayan eğitim emekçileri bizlerle yol yöntem konusunda bir danışma anlamında bir araya geliyorlar.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Kadınlara haklarını anlatan bilinçlendirme çalışmaları yapmaktayız. Şiddet türlerinin ne olduğu ve bunlardan birine maruz kaldığı zaman nerelere başvurması gerektiğine dair bilinçlendirme çalışması yapmaktayız.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“ÖHD kadın özgürlükçü bir yaklaşımla kadın ilkelerini benimsemiş bir pratikle yola çıkar. Bu sebeple her bir üyesinden ve yöneticisinden bu yönlü bir beklentisi de olur. Dönem dönem şube ve genel merkezimizde toplumsal cinsiyet eğitimleri verilir. Bununla beraber arkadaşlarımızla iş yaparken birbirimize olan yaklaşımlarımız bir eğitim sürecine dönüşüyor. Kadın arkadaşlarımızın yaptığı her çalışma ve ardından erkek arkadaşlarla yürüttüğümüz her bir çalışma bizim için bir eğitim sürecine dönüşüyor. Bizler sadece kadın arkadaşlarımızın değil her bir arkadaşımızın bilinç düzeyini daha da açığa çıkarmak için her bir arkadaşına aynı temelde yaklaşıyoruz.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Şiddet sistemden bağımsız değildir ve biz bu esasa hareket ediyoruz. Sistem tek bir faili göstererek kendini buradan sıyırmaya çalışıyor. Toplum bir yerde fiziksel şiddete bile gerekçe sunan bir yerden bakabiliyor. Şiddeti değerlendirirken bir sistem şiddeti olduğunu ve erkek cinsinin de burada araçsallaştığını biliyoruz. Karma eğitimler verdiğimizde erkeğin de sistem içerisinde şiddete maruz kaldığını görüyoruz. Şiddet toplumdan bağımsız değildir ve buna dair bir farkındalık yaratılması gerekiyor. Bu sebeple eğitimlerimizi 2 yönlü yapıyoruz. Öncelikle verilecek eğitim kadın toplantılarında kararlaştırılıp özgün olarak eğitim alındıktan sonra karma sistem içerisinde eğitim yaygınlaştırılır.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Şiddeti faili erkek olduğu için çoğu zaman ona ulaşmak imkânsız oluyor. Bizler de genelde eğitimlerde kadınlara şiddet türlerini ve bunlardan birine maruz kaldığından nerelere başvuru yapmaları gerektiği konusunda bilinçlendiriyoruz.”

7) Kadınların şiddete uğramasına rağmen içinde buldukları yaşamı devam ettirme oranı %81,2'dir. Kadınların alternatifsiz kalma sebepleri nelerle açıklanabilir? Sizlere gelen vakalarda kadınların başka mekâna yerleşme talepleri ne oranda oluyor?

Bu soruya gelen yanıtlara göre görüşülen kadın ve hak temelli kurum temsilcileri, kadının alternatifsizliğini 3 temel faktör üzerinden açıkladılar. Bunlardan biri kadının ekonomik olarak yetersiz hissetmesi, diğeri ise toplumda yerleşik kalıplaşmış düşüncelerden kaynaklı kadının tabuları kırma konusunda kendini yetersiz ya da yalnız hissetmesidir. Bir diğerk faktör ise devletin kadını şiddet sarmalından çıkarmaya yönelik politika geliştirmemesi ile kadını güçlendirecek bir pozisyondan kaçınması olarak tespit edilmiştir.

Kadın örgütlerinin kendilerini en yetersiz hissettikleri alan ise; kadınların başka bir alana yerleşme talebine yönelik çözüm üretememektir. Kadın örgütlerinin çözümsüz kalma sebepleri sadece kendi iç dinamiklerinden kaynaklanmadığı; özellikle 2016 yılında belediyelere atanan kayyımlardan sonra bu sorunun daha da ayyuka çıktığını ifade etmişlerdir.

Kurumlardan aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Şiddet eğitim, aile ya da iş hayatından gelince maalesef ki kişiler failleri ile ortak yaşamı sürdürmek zorunda kalıyor. Kadın kendine ekonomik açıdan bir alan yaratamıyorsa şiddet alanından çıkması çok imkânsız olabiliyor. Ancak bir LGBTQ+ birey evi terk edebilecekken de bunu tercih etmiyor. Bunun da sebepleri ailesi ile olan bağlarını koparmamak ya da bulunduğu şehirde okuduğu için gitmek istememe gibi sebepler mevcut oluyordu. Ama depremden sonra bu algı ve bu durum değişti. Koşullar kişilerden bağımsız değiştiğinde alanlarını değiştirmek bazen daha kolay olabiliyor.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Mail yolu ile ya da çat kapı gelinerek söylenen bir şiddeti bizler başvuru alan kurumlara yönlendirdikten sonra takibini yapmıyoruz. Kadınlar hem ekonomik hem de dayanışma eksikliği yaşadıklarında çok fazla alternatifsiz kalıyorlar. 2016 yılında kayyımlardan sonra birçok kadın kurumunun kapanması kadınları daha da alternatifsiz hale getirdi. Yerel yönetimler döneminde kadın kurumları faaliyet yürüttüklerinde erkekler şimdiki gibi şiddet gösterme konusunda cesaretli davranmıyorlardı. Bölgedeki kadınların 2016 yılından sonra daha da güçsüz ve çözümsüz kaldığını görüyoruz.”

Rosa Kadın Derneği:

“Bizim en çözümsüz olduğumuz alanlardan biri de başvuru yapan kadını yeni bir yaşama hazırlayamama durumudur. Kadına güç veren ve onu destekleyen bir sistem içerisinde yaşamıyoruz. Aksine kadını şiddet ortamına maruz bırakan bir sistem içerisindeyiz. Diyarbakır’da var olan 4 tane kadın yaşam merkezi kapatıldı. Kürt bölgelerinde kadınların devletle kurduğu bağ bir güven bağı değildir. Kadınlar karakollara gitmek istemiyor. Kadınlar şikâyetçi olup adliyelere gitmek istemiyor. Kadınlar bugün ŞONİM ve Kadın Sığınma Evlerinde kalmak istemiyorlar. Var olan koşullar kadınların ihtiyacını gideremiyor. Kadınlar önceden kadın sığınma evlerinde kalmak istediklerini ifade ederlerdi ama şimdi şiddet gördüğü evi o kurumlara tercih ediyor. Kadınların şiddet sarmalına çocukları da maruz kalıyor. Şiddete uğrayan kadının çocuğunu şiddet ortamında bırakıp Kadın Sığınma Evi’ne gitmesi gerekiyor. Sığınma evleri de kendi içinde bir şiddet alanına dönüşüyor. Son 5 yılda Diyarbakır’da katledilen kadınların çoğu sığınma evinden dönen kadınlar oluyor. Bu cezasızlık politikası erkeğe güç veren bir durum haline geliyor. Ekonomik hiçbir olanağı olmayan bir kadın dışarıya çıktığı zaman eril bir sistem içerisinde sistemin dayattığı işi yapmak zorunda kalıyor. Bunlardan biri de kadınların seks işçiliğine zorlanmasıdır. Diğer bir noktada da kadınlara mahalle baskısı yüzünden bir etiketlendirme yapıp ona başka bir iş olanağı sunulmasına izin verilmiyor.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Kadınlar ekonomik olarak güvencesiz hissettikleri için o şiddet döngüsü içerisinde çıkmıyorlar. Bununla beraber aile faktörü de çok önemli oluyor. Kadınlar alanlarını terk etmelerine rağmen tekrardan ailelerin baskıları ile bir araya geliyorlar. Kadınlar çocukları ile tehdit edilebiliyor. Devletin de kadınları alternatifsiz bıraktığı bir gerçektir. Kadınlar sığınma evine yerleşmektense şiddet gördüğü alana girmeyi tercih ediyor. Kadın Sığınma Evlerine yönelik talepler çok az oluyor ve kadınlar çocuklarını bırakmak istemiyorlar.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Kadın aile içerisinde şiddete uğramasına rağmen maalesef bulunduğu yeri terk etmiyor/terk edemiyor. Kadın, yaşamında başka bir alternatif bulamıyor ve bu sebeple yeni bir yaşam da oluşturamıyor. Bunun nedeni hem ekonomik bağımsızlığının olmaması hem de başvuracağı yerel ya da kamu mekanizmalarının yetersiz olmasıdır.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Daha önceden kadın sığınma evine yerleşmek konusunda kadınlar talepte bulunurken yakın zamanda böyle bir taleple karşılaşmadık. Başka alana yerleşme talep başvurusu yapılsa bile gözlemlerimiz bu konuda ihtiyacın çok olduğunu gösteriyor. Kadınların alternatifsiz olmasındaki en önemli etkenlerden biri ekonomik bağımsızlığın olmamasıdır. Çalışan kadınlar ise çok düşük ücretlerle çalıştırılıyorlar. Sadece çalışması ekonomik bağımsızlık için yeterli değildir. Kadınlar toplumsal ve aile baskısından uzaklaşamadıkları için de alternatifsiz kalıyorlar.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Bu tarihsel bir sorundur ve ulus devletin de bir sonucudur. Özellikle Kürt kadınları için bu şiddet sarmalı katmerleşmiş durumdadır. Kimliğimizden dolayı çoklu şiddet türlerine de maruz kalıyoruz. Nereye gidersek gidelim hangi mahalledeki kadın olursa olsun alternatifsizliğini anlatırken günün sonunda kimlik vurgusu da yapmaktadır. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine 2 dönemdir kayyım atanıyor. Bizler kayyımlardan önce yerel yönetimlerin çok güçlü kadın kurumları veya müdürlüklerini görebiliyorduk. Kadınların alternatifsiz bırakılmaları elbette ki kentte bulunan dinamiklerle ilişkili olduğu kadar devlet şiddetinin yapmış olduğu yargı tacizi, cezasızlık politikası, kadın kurumlarının kapatılması da bu alternatifsizliği katmerleştiren bir durumdadır. ÖHD’ye bizzat yer edinme talebi olmamıştır.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Bize koruma talepleri geliyor. Bu alternatifsizliğin önemli bir sebebi ekonomi iken biz kendi çalışmalarımızda yaşamını terk etmek istemeyen ya da edemeyen kadınlarla da karşı karşıya kaldık. Boşanmış kadın olma hali, kadına yıllarca öğretilen sahip edilme hali kadının alanını terk etme imkânını zorlaştırıyor. Ekonomik sebepler olduğu kadar toplumsal baskı da kadında derin bir çaresizlik yaratır.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Derneğimiz üzerinden bir başvuru talebi olmuyor. Diğer dernekler üzerinden gelen başvurularda ise aracı konumunda oluyoruz. Kamuda çalıştığımız için bizlere burada çok fazla konuk evlerine yerleşme talebi geliyor.”

8) Yapılan son çalışmamıza göre Kadınların demografik ve sosyo-ekonomik düzeyi fark etmeksizin %94,2’si, devletin kadına yönelik şiddet konusunda yeterli önlem almadıklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber devlet kurumlarına başvuru yapılmasının da herhangi bir çözüm üretmediğini düşünen kadın oranı da oldukça yüksektir. Sizce kadınların bu kadar güvensiz hissetme nedenleri neler olabilir?

Soruya verilen yanıtlara göre; kadınların devlete olan güvensizliğini görüşmeciler iki ayrı kategoride değerlendirmeyi yeğlediler. Katılımcılar Kadınların devlete olan güvensizliğini Kürt kadınları nezdinde ve Türkiye’de yaşayan tüm kadınlar nezdinde değerlendirmeyi daha açıklayıcı bulmuşlardır. Görüşmecilere göre; Kürt kadınlarının devlete olan güvensizliği tarihsel bir süreçten geliyor. Kürt

kadınları etnik kimliklerinden kaynaklı ikinci kez şiddete maruz kalıyorken, Türkiye’de yaşayan tüm kadınların güvensizliği ise son 22 yıldır homojen ve muhafazakârlaşan bir topluma dönüşümle birlikte daha yaygın bir kesimin devlete de olan güvenini de sarstı. İstanbul Sözleşmesinin kaldırılması ve 6284 sayılı kanunun tartışılmaya açılması güvensizliği daha da belirgin kıldı.

Kadın ve hak temelli örgüt temsilcilerinin soruya verdiği yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“2008 yılında aşırı sağcı reaksiyonların yükseldiği bir süreçte kadınlar ve LGBTQ+ bireyler artık güvensizlik yaşamaya başladı. Önceden 4320 sayılı ailenin korunması kanunu vardı. Bu kanunda öncelikli olan ailenin korunmasıydı. Bu kanunun eksiklikleri ve yarattığı hak ihlalleri 90’lı yıllarda kadın örgütleri tarafından tartışılmaya başlandı. Kadın örgütleri bu süreçte toplumsal cinsiyet ve ataerkillik vurgusunu sıkça yapmaya başladılar. 90’lı yılların ortasında kilise Ortadoğu’daki ve diğer Müslüman ülkelerdeki radikal grupları arkasına alarak toplumsal cinsiyetin aile kurumunu yok ettiğini söyledi. Bu söylem 2000’li yıllarda daha da genişletilerek yayıldı. Bütün dünyaya yayılan ahlaki panik de buradan kaynaklanıyor. Türkiye de toplumsal cinsiyetin yarattığı şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele etmek yerine, kitlesini birleştirebilecek bir yol çizdi. Devlet toplumsal cinsiyet temelli şiddetin çok yönlü olduğunu görmek istemiyor ve tabandan gelen bir muhafazakâr tepki ile bu durumu desteklemek istiyor. Tüm bu gerekçelendirmeleri de 6284 sayılı kanununda yer alan, kadının korunma talebinde erkeği evden uzaklaştırması ve bu durumun da aileyi kurumunu yıktığı ifade ediliyor. Bununla beraber ömür boyu nafakanın ödenmesinin erkeği zorlayan bir şey olduğu söyleniyor. Devlet bu tarz manipülasyona açık birtakım argümanlarla şiddetle mücadeleden kaçmıyor. Bu yaklaşım da şiddeti artıran bir durum olarak karşımıza çıkıyor. Yani kısacası toplumsal cinsiyet temelli bir yaklaşımın olmaması kadın ve LGBTQ+ bireylerin haklarının günlük siyasete kurban edilmesi kadın ve LGBTQ+ bireylerde bir güvensizlik yaratıyor. Mülteci düşmanlığı ülkelerin iç ve dış siyasetini inanılmaz etkiliyor. Avrupa’nın mülteci düşmanlığı Türkiye’nin içerisinde meydana gelen olaylara daha az müdahale etmesine sebep oluyor. Bu durum AİHM kararlarını bile etkileyecek bir duruma gelmiştir. Avrupalılar, mülteci ve İslamofobi nefretlerinden kaynaklı Arapları istemediklerinden Türkiye’de gerçekleşen kadına yönelik şiddet konusundaki mekanizmaları hareketlendirebilecek bir şey de yapmıyorlar. Dolayısıyla kişisel mücadele alanlarının azalması ve sorunların birbiriyle ilişkili olduğunun ortaya konulmaması kadına ve LGBTQ+ bireylere yönelik şiddeti besliyor. Mevcut iktidar ise kutuplaştırmayı derinleştiren bir yerde duruyor.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Belediyeler seçilmişlerin elindeyken ve daha çok örgütlü kadın kurumu varken kadınlar kendini daha güvende hissediyorlardı. Kürt kadınlarının kendilerini güvensiz hissettikleri ilk kırılma kayımlarla oluştu ancak İstanbul Sözleşmesinin kaldırılması tüm kadınların güvensizliğini ayyuka çıkardı.”

Rosa Kadın Derneği:

“Kürt kadınlarının güvenmeme sebebi çok daha eskilere dayanan bir durumdur. Yaşanılan kırımlar, 90’lı yıllarda köy yakmaları ve devletin Kürt sorununa ilişkin şiddet enstrümanlarını kullanması bir güvensizlik yaratmaktadır. Bayburt’ta yaşayan kadın da şiddete uğradığında karşılaştığı mekanizmaların sorun çözücü olmadığını gördüğünde güven eksikliği yaşar. Kürt kadını nezdinde ise durum biraz daha farklı olabiliyor. Sürekli karakollarda bir ötekileştirme dili ile karşı karşıya kalabiliyorlar.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Güvensizliğin en belirgin kırılma noktası Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesinden tek taraflı çekilmesidir. Formalite icabı gösterilen bir gayret bile artık ortadan kaldırıldı. Kadın bir korunma talebinde bile bulunduğu delil yetersizliğinden talep reddediliyor. Tedbir kararların uzaması artık son dönemlerde reddediliyor. Devletin kadınları korumaya yönelik talepleri hiçbir zaman samimi değildi. Bunun dışında Kürt kadınının farklı bir boyutu var. Kürt kadınları kimlik üzerinden devlete karşı ikinci kez güvensizlik yaşıyor. Hem kadın kimliği hem de Kürt kimliği üzerinden bir baskıya uğruyor.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Şiddete uğrayan kadınlar devlet tarafından korunmadığından ve devlet tarafından kendisine istihdam alanı oluşturulmadığından güven duymuyorlar. Kendisine ve çocuklarına bakabileceği bir zemin yaratılmadığı için kadınlar, şiddet görmesine rağmen evlerini terk etmiyorlar. Kadınlar şiddet gördükleri için koruma talebinde bulunuyor ancak devlet koruma alanı yaratmayıp kadınları yalnızlaştırıyor. Kadınlar şikâyet ettikleri ve failleri olan erkeklerle aynı ortama girmek zorunda kalıyor ve katlediliyorlar. İstanbul sözleşmesinin kaldırılması, 6284 yasının kadını ve aileyi koruyan bir yerden işletilmemesi ve cezasızlık politikaları kadın cinayetlerini arttırıyor. Bu durum da faillerde pervasızca kadınları katletme düşüncesi yaratıyor.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Cezasızlık politikaları önemli bir etkidir. Sürekli bir af çıkarma, az bir ceza almaları ve İstanbul Sözleşmesi üzerinden bir tartışma yaratmaları güvensizlik yaratıyor. Pandemi döneminde failer tekrardan evlerine gönderildi ve o süreçte şiddet başvuru sayısı çok fazla artmaya başladı.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“AKP ve MHP döneminde kadınlardaki güvensizlik kolektif bir zihne yansımıştır. Kadınları çok büyük işkencelerden geçiren dinci ve gerici partilerle yapılan iktidar ortaklığı bariz bir kırılma yaşatmıştır. Tarihsel olarak son 22 yılda bu durum çok fazla görünür olmaya başladı. Savaş politikası adına kadın düşmanlığı katmerleştirilerek açığa vuruldu. Savaş politikasının ülkemi koruyorum, devletimi koruyorum zırhı vardı ancak bu zırh kadınlara yönelik özgün savaş politikalarında çok fazla sistematik yürütülen bir gölge çabasıydı.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Genel olarak bu güvensizlik Türkiye ile sınırlı değildir. Tüm ülkeler erkeklerin yönettiği bir dünyadır. Erkeğin yönettiği bir yer her ne kadar demokrat olduğunu söylese bile mevzu bahis kadın olunca feodal olma hali söz konusu oluyor. Erkekler, kadınların karar alma mekanizmalarındaki etkilerini görünce kendi iktidarlarının sarsıldığını ve sekteye uğradığını da gördü. Ortadoğu toplumu açısından baktığımızda bir aile kavramı söz konusudur. Kadına yaklaşım eş ve anne üzerinden oluyor. Kadını kendi başına değerli bir varlık olarak görmeme hali var. Kadınların devletten bir şey bekleme pozisyonundan sıyrılıp onun yerine zorlama halinin gerçekleştirilmesi gerekiyor. Devletin sunduğu bir kadın sığınma evi var ancak oralar cehennem gibidir. Kadını tekrardan eve gönderme politikası söz konusudur. Kadın mücadelesi bir tık geriye giderse mevcutta var olan kadın sığınma evlerinin kapatılması için fırsat kollanır.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“İstanbul Sözleşmesi kanunlara göre uygulansaydı şu an bu kadar şiddet vakasıyla karşılaşamayabilirdik. Devlet eliyle desteklenen bir sözleşme devlet eliyle de kaldırılıyor. Giderek daha da muhafazakarlaşmaya ve homojenleşmeye başlayan bir toplum oluşturulmaya çalışılıyor. Böyle bir toplumda da ilk el atılan şey kadın alanı olmaktadır. Kanunların uygulanmaması, cezasızlık politikası ve bununla beraber kadın alanında çalışma yürüten personellerin yeteri birikime sahip olmaması kadında bir güvensizlik yaratıyor. Bölgeye özgü olan başka bir sorun ise ana dil mevzusudur. Kadınlar kendi sorunlarını anadilleri ile ifade edemedikleri için de öldürülüyor. Muş'ta yaşanan Fatma Altınmakas olayı bunun somut bir kanıtıdır.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

Kadınların, kadınlara yönelik şiddet konusunda devlete olan güvensizliğinin ilk kırılmaları İstanbul Sözleşmesinin feshedilmesidir. İkinci bir kırılma ise 6284 yasasının tartışılmaya açılmasıdır. Cezai yaptırımlar yetersizken bunların da üstüne eklenmesi güvensizliği daha da derinleştiriyor.”

9) Kadın Bakanlıkları Çözüm mü?

Görüşmecilere ağustos ayında çalışma bulgularımızdan yola çıkarak; “Kadınların %86,1’i Kadın Bakanlığının kurulmasına olumlu bakıyor. Sizler dernek olarak Kadın Bakanlığının kurulması konusunda neler düşünüyorsunuz? Kadın Bakanlığının kurulması sorunları çözer mi yoksa toplumsal cinsiyet rollerini derinleştirir mi?” sorusu da yöneltildi.

Tüm kadın ve hak örgütlerinin Kadın Bakanlığının kurulması ve bunun bir gereklilik olduğu konusunda benzer görüşleri paylaşırken, salt bir Kadın Bakanlığı’nın mevcut sorunları çözemeyeceği de özenle işaret edildi. Mevcut iktidar döneminde kurulan ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden uzak olan bir Kadın Bakanlığının kalıcı ve istikrarlı bir çözüm üretemeyeceği ortak fikirler arasındaydı;

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Kadınlar tek başına bakanlıkların ya da kanunların var olmasının sorunları çözemediğini zaten söylüyorlar. İstanbul Sözleşmesinin bu kadar önemli olma sebebi devletlere kadına yönelik şiddet konusunda etkin bir yükümlülük vermesiydi. Sözleşmenin gerekliliği yerine getirilmediği her an devletlerden hesap sorulurdu. Grevio raporları ile devletlerin şiddet konusundaki çalışmaları incelenip bir değerlendirmede bulunulurdu. İstanbul Sözleşmesi yürürlükteyken de kadına yönelik şiddette herhangi bir azalma söz konusu değildi. Burada sözleşmeyi feshetmek isteyenlerin anlatıyı ters düz etmesi söz konusudur. Türkiye Grevio raporlarını ve İstanbul Sözleşmesinin yükümlülüklerini yerine getirmiyordu. Mevcut iktidarın kuracağı bir Kadın Bakanlığının sorunları çözeceğini düşünmüyorum. Kadına yönelik şiddet toplumsal barış ile ilişkilidir. Türkiye’nin acil bir barışa ihtiyacı var. Böyle bir süreçte kurulacak olan Kadın Bakanlığının içeriği çok önemli olacaktır. Tabandan gelen kadın ve LGBTQ+ bireylerin mücadelesiyle oluşturulan, bizlere tepeden sunulan bir bakanlık olmayacaksa zaten tabandan gelen bir mücadele sorunların da hesabını sorar. Şu an Türkiye’de birçok sivil toplum örgütünün çalışması zorlaştırılırken bir Kadın Bakanlığının kurulması garip olur. Daha güçlü bir sivil toplumun olduğu yerde Kadın Bakanlığı da bu güce önemli katkılar sağlayabilirdi. Birbirini besleyen bir güç olabilirlerdi ancak mevcut Türkiye’de maalesef böyle bir şey söz konusu değil.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Burada önemli olan zihniyettir. Kadın Bakanlığı kadınların tam da karşısında duran bir zihniyet tarafından da yönetilebilir. Burada önemli olan ideoloji, zihniyet ve pratiktir. Kadın bakanlığı sihirli bir değnek olmayacaktır. Sadece bir kadın ismiyle kurulması sorunu çözmeyecektir.”

Rosa Kadın Derneği:

“Bir Kadın Bakanlığına ihtiyaç var ve biz de bunu savunuyoruz. Kadının aile üzerinden tanımlanmaması için böyle bir bakanlığın kurulması bir zorunluluktur. Tüm bu eril sistem içerisinde tek başına bir kadın bakanlığının kurulması yeterli bir çözüm olmayacaktır.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Kadın Bakanlığının kim tarafından ve hangi temeller üzerine kurulacağı çok önemlidir. Toplumsal cinsiyet perspektifine sahip bir anlayış aynı zamanda eşitlikçi bir zeminde yaklaşacağından kadınlar için bir kazanım sağlayacaktır. Aile meclislerinden doğru bir örgütlenme olacaksa bu kadınları gerileten bir şey olacaktır. Kadın Bakanlığının uygulama pratiği çok önemlidir.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Özgün bir Kadın Bakanlığının kurulmasından yanayız. Kadın sorunlarının konuşulduğu, kadın haklarının savunulduğu ve birebir uygulandığı, kadınların söz hakkının olduğu ve kadını aktifleştiren bir alanının yaratılması çok önemlidir.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Bir yöntem olarak Kadın Bakanlığının kurulması önemli ancak İstanbul Sözleşmesine yönelik yaklaşımları da gördük. Bu bakış açısına sahip hükümet yetkililerin kuracağı bir bakanlık çok çözüm üretemeyebilir.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“İstanbul Sözleşmesi mevcut süreç içerisinde en iyi metindi. Uluslararası bir öneme sahip olduğu için kadın anayasasının bile üstündeydi. Günün sonunda ise bu sözleşme iktidarın iki dudağı arasındaydı. Kadın kazanımları ulus devlet sistemi içerisinde gerçekten de bir kazanım mıydı? Bunu sorgulamak gerekiyor. Bir yasanın iyileştirilmesi ya da bakanlığın kurulması elbette ki ilerici bir aşamadır ama mevcut adalet sisteminde kadınlara bir adalet getirir mi bunu tartışmak gerekir. Doğal olarak devletin hukuki mevzuatına girişmeden kadını toplumda örgütleyebilen ve toplumsal cinsiyet algısının inşa edilmesi elzemdir. Gerçek bir kadın kurtuluşunun ulus devlet sistemi içerisinde değil, tabana yansıyan topluma, mutfağa, odalara, yataklara yansıyan bir bilinçlenme zihniyeti inşasıyla olur.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Kadın Bakanlığı'nın kurulması şarttır özellikle böyle bir dönemde olması elzemdir. Kadınlara özgü sorunlara çözüm arayan bir alanın olması gerekiyor. Mevcutta olan bakanlığın adı Aile Bakanlığıdır. Amaç kadını değil aileyi koruma üzerine inşa edilmiştir. Öteki olarak görüleni topluma kazandırmak için politika geliştirmek zorundasın.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Türkiye gibi yerlerde bu durum olumlu etkilenir diye düşünüyorum. Bu bakanlıkta önemli olan şey kadınların ihtiyacına cevap verebilecek bir zihniyetin ve personelin orada olmasıdır. Kavramların da gerçek anlamını topluma öğretmek lazım. Feminizm kavramı halen birçok kesim için erkek

düşmanlığı olarak algılanır. Toplumsal cinsiyet kavramı deyince sanki kadının her istediğini yapabilmesi ve üstünlüğü olarak algılanıyor. Önce bunların değiştirilmesi gerekiyor.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

“Bakanlıkların isimleri çok önemli değil. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bilincinde olması ve onu özümsemesi önemlidir. Bakanlığın bünyesinde olan kişilerin de o bilinçte olması gerekiyor. Toplumda toplumsal cinsiyet algısı halen korkulan bir kavram olarak görülüyor. Böyle bir toplumda Kadın Bakanlığı'nın kurulması sorunları çözmeyebilir.”

Diyarbakır'da yaşayan kadınların %76'sı burada bulunan kadın dernek ve kurumlarından bihaberdir. Dernek/komisyonunuzun bilinmesi için neler yapıyorsunuz?

Meslek örgütlerinin kadın meclisleri ya da komisyonları ile hukuk alanında faaliyet yürüten kadın komisyonları sahada aktif çalışan kadın örgütleriyle beraber çalışma yürüttüklerini ifade ettiler. Kadınların Diyarbakır'da bulunan kadın kurumlarından bihaber olmalarının sebebini kurumlar kendi eksiklikleri olduğunu ve yeterli örgütlenmeyi sağlayamadıklarını ifade etmekle beraber 2016 yılında yaşanan kayyım politikalarının da kadın kurumlarının örgütlenmesini sekteye uğratan ve toplumdaki kadınlara erişmeyi engelleyen bir etkisinin olduklarını vurguladılar. Kayyım döneminden sonra sahaya inip çalışma yapmanın çok zorlaştığı ifade edilen ortak fikirlerdendi.

Dernek/Komisyonlardan aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Diyarbakır'daki LGBTQ+ hareketi 2008'lerde filizlendi. Daha sonra 2010 yılında yayınlanan Hevjîn dergisi ile görünür olmaya başladı. Ama sahada görünürlük 2012 yılında Keskesor'un kuruluşu ile beraber oluyor. Keskesor deprem sonrası sahada aktif çalışmalar yürüttü. Böylelikle kartopu yöntemi ile görünürlük sahada daha da arttı. Ancak sahada LGBTQ+ bireyler ile bir çalışma yapılırsa %76 oranında yüksek bir sayı çıkmaz. Kadın kurumlarının bilinmemesinin sebebi şundan da kaynaklanıyor: Diyarbakır Barosu bilinir ama içerisindeki kadın komisyonu bilinmez. Burada çalışmaların görünürlüğü Diyarbakır Barosu adına ifade edilir. Aynı şekilde LGBTQ+ Komisyonu için de geçerlidir.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“2016 yılından önce bu soruyu sorsaydınız çok daha farklı yanıtlar alacaktınız. DAKAHDER 2018 yılından kuruldu. Rosa Kadın Derneği de aynı yıl kurulmuş olan bir kadın derneğidir. Örgütlenme ve kurumsal açıdan bakarsak çok genç olan kurumlarız. Bence derneklerin tek başına kurumsal yetersizlikleri ve zayıflıkları dışında da konjonktürel derin ve politik yapısal nedenler de mevcuttur. O kadar çok engel ile karşılaşıyoruz ki hedeflediğimiz kadın sayısına ulaşmakta zorlanıyoruz. Biz mahalle çalışmalarından çok kurumlarla eğitim yapıyoruz. Biz eğitimcilerin eğitimleri odaklı

alışıyoruz. Sahada kadınlarla bir araya yüz yüze gelen kurumların temsilcileri ile çalışıyoruz. Kurumlardaki toplumsal cinsiyet perspektifini güçlendirmeye çalışıyoruz.”

Rosa Kadın Derneği:

“Biz hangi çalışmayı yaparsak yapalım ne kadar görünür olursak olalım bu gene tüm kesimlere ulaşmak için yeterli olmayacaktır. Bizler dernek olarak mahalle ziyaretleri yapmaktayız. Kadınları parklarda ziyaret ediyoruz ve broşurlerimizi dağıtıyoruz. Ancak bizler bu çalışmaları yapmayalım diye defalarca engeller ile karşılaştık. Halen devam eden davalarımız var. Bizler de sürekli bir yargı tacizi ile karşı karşıyayız. Devlet, kadın mücadelesi veren kurumları çalışamaz hale getirmek istiyor.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Sosyal medya mecralarını çok fazla kullanmaya başladık. Bununla beraber 8 Mart ya da 25 Kasım gibi günlerde sahada örgütlenmeye çalışıyoruz. Biz kadın hakları merkezi olarak daha çok yerelde örgütlenmiş kadın kurumlarıyla ortaklaşmaya çalışıyoruz. Bizzat bir saha çalışması yapmıyoruz. Sahada alışma yürüten kadın örgütleri bize başvuruda bulunuyor.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Kendi deneyimlerimiz ve sahada karşılaştığımız kadınların özellikle sosyo-ekonomik düzeyi kötü olan ve kendilerine aile içerisinde verilen toplumsal cinsiyet kodlarıyla yaşayan kadınların dışarıyla herhangi bir bağının olmaması, toplumsal yaşamı ren ağlardan ekonomik, politik, sosyal, spor gibi birçok alandan kendilerini izole etmiş bir şekilde yaşamalarını sürdürüyorlar. Kendilerine sınırlandırılmış bir yaşamı sürdüren bir kadın elbette ki dışarıdaki kadın dernek ve sendikalardan da haberi yoktur. Biz sürekli kadınlarla temas halinde olan bir kurum değiliz. Mesleğimiz icabı velilerimizle sık sık ilişki halinde oluyoruz ve bu ilişki esnasında onların da uğradığı şiddeti dinleyip onlara yol yöntem konusunda yardımcı oluyoruz.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“2016 yılından sonra bir kopuş yaşandı. Kurum ve toplum arasına temassızlık girdi. Birçok kadın kurumu kapatıldı ve bununla beraber görünürlük faaliyetleri de engellendi. Böylelikle toplumun hafızası silinmeye çalışılıyor.”

zgrlk İçin Hukukçular Derneği (HD) Kadın Komisyonu:

“Sürekli olarak sistematik başvuru almadığımız için salt özgün kadın şiddeti bağlamında alışmadığımız için böyle bir sokak saha çalışmamız olmadı. 8 Mart veya 25 Kasım gibi günlerde mahallelerdeki kadınlarla görüşüp o gün anma ya da protesto durumlarımız oluyor. Bu tarz günlerde iletişime geçip bir tanışıklık yaratmaya çalışıyoruz.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Çalışmalarımız genel olarak kendi üyelerimiz ve üyelerimizin aileleri olmakla beraber kadın sağlığı konularında mahallelerde eğitim vermekteyiz. Bu mahalle çalışmalarını eskiden daha sık ve iyi yapabiliyorduk. Eğitim esnasında şiddete maruz kalan bir kadın SES’i bilmez ya da hatırlamaz ama bağlantı kurduğu kadını hatırlar ve böylelikle kurulan temastan bir toplumsal bağ gelişir. Şu anki çalışmalarımızı medya aracılığıyla yaygınlaştırmaya çalışıyoruz ama bunun ne kadarı herkese ulaşıyor bilmiyoruz.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Sosyal hizmet derneği olduğumuz için insanların algılarında sadece ekonomik destek alınan bir yer olarak görülüyor. Bu da yanlış bilenen kelimelerden bir tanesidir. İnsanlar bizim kadına yönelik ya da daha da açarsak sosyal yaşanan tüm olaylara karşı çalışmalarımızın olduğunu bilmezler. Bu yüzden onların ilk başvuracağı alanlar da biz olmuyoruz. Mahallerde de çocuklar ile ilgili bir durumsa Rengarenk Umutlar Derneği ya da Çocukça Derneği ile ortak bir çalışma yürütürüz. Kadınlar ile ilgili bir çalışma yapılacaksa mahallelerde bunu Rosa Kadın Derneği ile yaparız. Bir kadın ancak şiddete maruz kaldığı zaman kadın kurumlarını öğreniyor. Bundan önce yapılan hiçbir kadın çalışmasından haberdar olmuyor. Toplumdan uzak olma halinin bedelini kadınlar ödüyor. Bununla beraber devletin de görünürlüğü azaltmak için bir müdahalesi var. Bugün Rosa Kadın Derneği’nin bir afişini herhangi bir okula asamazsın ya da broşürünü dağıtamazsın. Kadın örgütleri devletin önlediği ve kendi sistemini dayattığı bir sistemle karşı karşıyadır.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

“Bizim komisyonumuz daha çok kadın hekimlerin sorunlarının gündeme getirildiği bir mesleki örgüttür. Biz sahaya inerek bir çalışma yürütmüyoruz.”

10) Her Türlü Şiddetle Mücadelenin En Etkili Aracı: Dayanışma

Şiddet başvurularının nereye- nasıl geldiği, kimlerin başvurduğu, Başvuruya nasıl çözümler arandığı, başvurular üzerinden kurulan dayanışma ve ortak mücadele olanaklarına dair sorulara gelen yanıtlar; kadın ve hak temelli kurumların en güçlü ve etkili olanağının dayanışma olduğunu bir kez daha gösterdi. Sorulara gelen yanıtlar bu dayanışma halinin ne denli güçlendirici bir etkiye sahip olduğunu da göstermiş oldu. Bu bağlamı ile çalışma esnasında sorulan diğer önemli sorular ve yanıtlar aşağıdaki gibidir;

11) Kadınların size ulaşma yöntemleri nasıl oluyor?

Doğrudan başvuru alan Rosa Kadın Derneği, kadınlar 09.00 ile 17.00 yüz yüze veya arasında kendilerine telefon ile başvuruda bulunabildiğini ve bunun dışında sosyal medya hesaplarından da kendilerine ulaşılabildiklerini söylerken, Diyarbakır Barosunun Kadın Komisyonu ise adli yardım birimi üzerinden başvuru aldıklarını söylediler.

Diğer kadın ve hak temelli örgütler ise direkt bir başvuru mekanizmalarının olmadığını ancak kendilerine web sayfalarından, maileden ya da direkt kuruma gelen kadın veya LGBTQ+ bireyleri başvuru alan kurumlara yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

12) Bir Günde Kaç Şiddet Başvurusu Alıyorsunuz?

Rosa Kadın Derneği ve Diyarbakır Barosunun Kadın Komisyonu bu soruya net bir cevap vermenin mümkün olmadığını söylediler. Bir günde bazen 7 veya 8 başvuru alırken bazen de haftada 3 başvuru aldıklarını ifade ettiler.

13) Kadınlar Dışında Sizlere Başvuruda Bulunan Başka Kimlikler Oluyor Mu?

Rosa Kadın Derneği o yetkinliğe sahip olamadıkları için kişi üzerinde tahribat yaratmak istemediklerinden LGBTQ+ bireylerinden yana başvuru almadıklarını söylediler. Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi ise Baro'nun LGBTİ Hakları Komisyonu olduğu için başvuruların oraya yönlendirildiğini ifade etmişlerdir. BAKAD'ın hedef kitlesi LGBTQ+ bireyler olduğundan farklı kimliklerden başvuru alabiliyorken, DAKAHDER ise farklı mecralardan kendilerine ulaşan LGBTQ+ bireylerin olduğunu söylediler.

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Başvuru almıyoruz eğer bize buna dair bir yardım talebi olursa da baronun LGBTİ Hakları Komisyonuna yönlendiriyoruz.”

Rosa Kadın Derneği:

“Daha önce başvurular yapılıyordu ancak biz bu başvuruları alamıyoruz. Kişi üzerinde bir tahribat yaratmak istemiyoruz. Bu gibi çocuk istismarı vakası başvuruları da alıyoruz. Tüm bu başvuruları alanda çalışan kurumlara yönlendiriyoruz.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Kadın hakları merkezine böyle bir başvuru gelmez. Baroya LGBTQ+ bireylerin başvurusu geldiğinde ise LGBTİ Hakları Komisyonuna yönlendirilir.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Evet, alıyoruz ve ilgili komisyonlara yönlendiririz.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Bize bizzat başvuru gelmedi ancak bu konuda şiddetle mücadele ağı bileşenine bir başvuru gelirse yönlendirme desteğinde bulunuyoruz.”

Üstesinden gelemediğiniz vakalarda nasıl bir yol ve yöntem çiziyorsunuz?

Görüşülen kadın ve hak temelli kurumlar üstesinden gelemedikleri bir vakada Diyarbakır’da bulunan diğer kurumlarla görüştiklerini söylediler. Gelen vakanın sorununa çözüm olacak kurum hangisi ise oradan destek aldıklarını ifade ettiler. Süreci kolektif bir şekilde ilerlettiklerini söyleyen kurumlar, şiddetle mücadele ağı bileşenlerinin de çözümsüz kaldığı bir vaka ise kurumlar Türkiye’de ortaklaştığı ağlardan destek talebinde bulunurlar. Bunlardan bazıları Sığınaklar Kurultayı, Kadınlar Birlikte Güçlü, Kadın Koalisyonu, Eşik ve İnsan Hakları kurumlarıdır. Bununla beraber siyasal konjonktürden etkilenen mahkemelere baskıcı bir unsur olmak adına kamuoyu oluşturma, basın açıklamaları yapma gibi yol ve yöntemler de izlenmektedir.

14) Diğer kadın örgütleriyle ortaklaşa çalışmalar yapıyor musunuz?

Görüştüğümüz kurumlar şiddetle mücadele ağının bileşeni oldukları için birlikte ortak çalışmalar yaptıklarını söylediler. Şiddetle mücadele ağı bileşeni dışından Diyarbakır’da ve Türkiye’nin başka illerinde bulunan sivil toplum örgütleriyle de dayanışma halinde olduklarını ifade ettiler.

Ortaklaşa çalışmalar yapıyor musunuz sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Diyarbakır’da faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerimizi taze tutmaya çalışıyoruz. Çok sıkıntılı kurumlar hariç (taciz, şiddet, dolandırıcılık veya mobbing yaşanan kurumlar) tüm kurumlarla irtibat halinde olmaya özen gösteriyoruz. Barış odaklı çalışan kurumlarla ilişkilenebiliriz daha sıklıkla olmaktadır. Buna Hafıza Merkezi ve Demos’u örnek verebiliriz. Şiddetle mücadele ağı içerisinde olduğumuz için zaten ağ içerisinde bulunan kurumlar ile iç içeyiz.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Şiddetle mücadele ağı içerisinde yer alıyoruz ve bu bileşendeki her kurum ile ortak çalışmalar yapmaktayız.”

Rosa Kadın Derneği:

“Şiddetle mücadele ağı içerisinde bulunan kadın kurumlarıyla ortaklaşıyoruz. Ortak imzaladığımız bir protokol var ve biz o protokole göre beraber çalışmalar yürütmekteyiz.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Hastanede bir vaka yaşanmışsa bizim bileşenimiz olan SES’ten destek alıyoruz. Vakanın durumuna göre konu hangi alanı etkiliyorsa o kurumla iletişime geçiyoruz.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“Biz bir eğitim sendikasıyız ve bu sebeple kentteki tüm kurumlarla olduğu gibi kadın dernekleriyle de güçlü bir bağımız var. Birçok alanda beraber hareket edip beraber tutum almaya çalışıyoruz. Dicle Amed Kadın Platformu’nun da (DAKAP) aynı zamanda bileşeniyiz.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Gündeme gelen bir konu olduğunda bir araya gelip basın açıklamasında bulunuyoruz.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Diyarbakır ÖHD kadın komisyonu olarak Şiddetle Mücadele Ağı’nın ve Dicle Amed Kadın Platformunun birleşeniyiz ve ortak çalışmalar yürütmekteyiz.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Şiddetle Mücadele Ağı’nın birleşeniyiz ve ortak çalışmalar yürütmekteyiz.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Diyarbakır’da bulunan şiddetle mücadele ağının içerisindeyiz. Rapor hazırlanırken bizden başvurulara ilişkin bilgi istediklerinde kendilerine aktarıyoruz.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

“Diyarbakır’da bulunan Şiddetle Mücadele Ağı’nın bir bileşeniyiz. Oraya gelen bir başvuruda eğer ki sağlık alanıyla ilgili bir konu varsa biz ilgileniyoruz.”

15) Bir araya gelme sıklığınız ne oranda oluyor?

Şiddetle Mücadele Ağı Bileşenlerinin bir araya gelme durumu 25 Kasım ve 8 Mart gibi özel günlerde çok sıklıkla görüşmeler olmaktadır. Görüşmelerin sıklığını belirleyen başka bir hususta gündemin kendisi de olabiliyor. Şehirde yaşanan bir olay neticesinde de bir araya gelip politika geliştirme, anma, basın açıklaması yapma gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Başvurulan vakanın içeriğine göre de etkileşim alanlarının sıklığı değişmektedir.

Kurumlardan aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Belli günlerde bir araya gelme durumumuz söz konusu olmuyor. Şiddetle Mücadele Ağında bulunan kurumlarla önceden ayda bir, bir araya gelme durumu söz konusu oluyordu. Ancak yaşanan depresyon ve seçim sonrası herkeste bir durgunlaşma söz konusu oldu. Bununla beraber derneklerin Ekim ve Kasım aylarında kurultayları olmaktadır. Bunun da bir yoğunluğu söz konusu oluyor. Şiddetle Mücadele Ağı ve Barış Akademisyenlerinin bulunduğu bir ağda yer almaktayız. Ancak akut bir olay yaşandığında ya da yapılması gereken bir basın açıklaması olduğunda bir araya geliyoruz. Demos ile sık sık bir aradayız ya da Diyarbakır’da bulunan Kültür ve Tabiat Varlıkları Derneği ile Diyarbakır Kültür ve Tabiatı Koruma Vakfı ile ortak projeler geliştirmekteyiz.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“İhtiyaç üzerine bir araya geliyoruz ya da ara ara birbirimize ziyaretlerde bulunuyoruz.”

Rosa Kadın Derneği:

“Olağanüstü bir durum gerçekleştiğinde acil bir araya gelme durumlarımız söz konusu oluyor. Belli bir rutinimiz yok ancak doğalında gelişen bir rutinlikle bir araya gelme durumumuz oluyor. 25 Kasım ve 8 Mart öncesi bir araya gelme sıklığımız daha yoğun olmaktadır.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Vaka oldukça bir araya geliyoruz ve sahada ortaklaşmaya çalışıyoruz.”

Eğitim-Sen Kadın Meclisi:

“25 Kasım ya da 8 Mart gibi özel günlerde çok daha fazla bir araya geliyoruz. Bunun dışında ortak çalışmalarımızı gerektiren bir durum olduğundan beraber hareket ediyoruz.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Bu sıklığı belirleyen gündemin kendisi oluyor.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“Yüz yüze bir araya gelme durumumuz olmasa da ortak gruplarımızda sürekli iletişim halindeyiz. Kurum çalışmalarında bir araya geldiğimiz durumlar söz konusu oluyor ancak özel günlerde çok daha fazla temas halindeyiz.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“8 Mart ya da 25 Kasım gibi durumlarda daha sık bir araya gelirken bu görüşmenin sıklığını belirleyen başka bir durum da vakaların kendisi oluyor.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Genelde vaka üzerinden birbirimizle iletişimde oluyoruz. Rosa Kadın Derneği’ne şiddete uğrayan bir kadın başvurur ve eğer çocuğu varsa bu konuda bizler devreye gireriz. Çim’e yönlendirme konusunda destek sağlarız. Yılsonu hazırlanan raporlar için de bir araya geliyoruz.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

“Özel günlerde bu durum daha sık yaşanırken yaşanan vakaya ilişkin de bu sıklık değişebiliyor.”

16) Sivil toplum dışında kadın çalışması yürüten kamu kuruluşlarıyla etkileşim halinde misiniz?

Görüşülen kurumların bazıları yarı resmi statüye sahip olduğundan ve hukuksal alanda çalışmalar yürüttüğünden kamu kurumları ile sürekli bir etkileşim alanında olduklarını ifade ettiler. İş birliği noktasında ise Rosa Kadın Derneği, asayiş kolluk kuvvetleri ile kurulan ilişkiyi reddeden bir yerden bakarken, diğer sivil toplum kuruluşları ise ihtiyaç dâhilinde kamu kuruluşları ile etkileşime açık olduklarını ifade ettiler.

Kurumlardan aldığımız yanıtlar şu şekildedir:

Barış İçin Kültürel Çalışmalar Derneği (BAKAD):

“Devletin, barışın inşasına dair bir politikası yok. Aksine daha da kutuplaştırıcı bir siyaset dilini tercih ediyor. Barış çalışmaları ve toplumsal barış perspektifine uygun alanlarda çalışmalar yürütmüyorlar. O yüzden kamu kurumları ile bir çalışmamız söz konusu değil. Kamu kuruluşları ve sivil toplumun birlikte çalışma yaptığını söylemek de çok güç açıkçası. Kamu kuruluşları toplumsal cinsiyet, barış ve LGBTQ+ çalışan kurumlara beraber çalışmadığı gibi bu kurumlara savaş açmış durumdadır.”

Dayanışmanın Kadın Hali Derneği (DAKAHDER):

“Herhangi bir temasımız yok ancak ihtiyaç olursa etkileşimde bulunabiliriz.”

Rosa Kadın Derneği:

“Kadın kurumları failer ile görüşmez, bu bizim için ilkesel bir karardır. Eril, erkek her kurumu şiddetin faili olarak görmekteyiz. Bu yüzden ortak çalışmamız mümkün değildir. Polisin, jandarmanın, ŞÖNİM’in ve ÇİM’in yapmakla sorumlu olduğu görevleri vardır. Sivil toplum kuruluşlarının görevi, devletin sorumlu olduğu alanlarla ilgili eksikliklerin eleştirisini yapmak ve bu konuda mekanizmaları harekete geçirmektir.”

Diyarbakır Barosu Kadın Komisyonu:

“Kamu kurumları ortak çalışmaya açık değiller. Baronun dahil olması gereken bazı iç tüzükler var. Adliyelerde adli destek ve mağdur birimi var. Bu birimler kendi mevzuatında baroyu toplantıya çağırarak zorundadırlar. Hak talepli ifade ettiğimiz yaklaşımlara da pek sıcak bakılmadığından, Baronun davet edilmesi biraz da formalite oluyor.”

İnsan Hakları Derneği (İHD) Kadın Komisyonu:

“Ortak yaptığımız eğitimler yok ancak başvurulara ilişkin yazıları kurumlar aracılığıyla yapıyoruz. Bazen de randevu alıp gidiyoruz. Bu tarz etkileşim alanımız oluyor.”

Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Kadın Komisyonu:

“ÖHD bir hukuk kurumu olduğu için kamu kurumlarıyla sürekli bir muhataplık halindedir. ÖHD suç duyurusu yapar muhatap savcılıktır. ÖHD bir toplantı ya da gösteri düzenlemek ister muhatap valiliktir. ÖHD kamu kurumları ile iş birliğine açık ama kamu kurumları kendi seçtikleri birkaç kurum dışında bir kurumla iş birliği yapmıyor.”

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Kadın Komisyonu:

“Kamu kurumları değil ortaklaşma yürütmek aksine bizleri geri tutmaya dair bir yaklaşım içerisindedir.”

Sosyal Hizmetler Uzmanı Derneği (SHUDER) Kadın Komisyonu:

“Diyarbakır’da bulunan kamu kurumları ve sivil toplum kurumları aynı konularda çalışmalarına rağmen fikir veya politik sebeplerden ötürü bir araya gelemiyorlar. Bu yüzden ortak çalışmaların yapılması da pek mümkün olmuyor. Çok nadir de olsa geçen sene uyuşturucu ile mücadele çalışmayı yapmıştı ve biz de dernek olarak davet edilmiştik.”

Tabipler Odası Diyarbakır Kadın Komisyonu:

“Tabipler Odası kısmi olarak resmi kurumdur ancak herhangi bir resmi kurum ile iş yapmıyoruz.”